

Üçüncü Celse

Açılma saati 17,10

Reis — Kâzım Paşa Hazretleri

Kâtipler — İsmail Müştak, Ali Muzaffer Beyler

Reis — Celse açılmıştır. Söz Yusuf Ziya Beyindir.

Yusuf Ziya Bey — Raif Paşazade Fuat Bey biraz evdeki konferansında iştikaktan ve Türkçeyi cenebi dillerle mukayeseden bahsederken tökel kelimesinin Türkçe kemal manasına olduğunu ve Arapçada tekmil lâfzının da aynı manayı ifade ettiğini söyleyerek tökel lâfzından (1) iskat edilerek kalan (tök) cezri Arapça teknil kelimesinden de (mil) harflerinin iskattı suretiyle kalan (tek) başlangıcı ile mukayese edilirse çam devirmek olur gibi kaba bir ta'rizde bulundu. Hernekadar bu kürsüde ben iştikak ve mukayeseden bahsetmedim. Birçok arkadaşlar bu yolda uzun beyanatta bulundular ve herkes kendi beyanatının mes'uliyetini şüphesiz deruhte etmiştir. Ancak bu mukayese tarikini ilk defa ben açmış olduğumu zannettiğimden bu taşın doğrudan doğruya benim bahçeme atılmış olduğu zehabındayım. Buna karşı derim ki teknil kelimesinin sülâsisinin (kml) olduğunu ve bu sülâsi cezzin tef'il babına nakli suretiyle teknil lâfzının husule geldiğini bu iştikak ve mukayeseyi yapanların hepsi kendisinden fazla değilse bile kendisi kadar vakıf olduğunu itiraf ederler ümidindeyim. Binaenaleyh teknilin aslı kemal olduğu yolunda bilgiçlik satmak ve böyle bir mukayese yapılmış gibi gayri münasip bir ta'bir kullanmak doğru olmadığından bu ta'birini kendisine iade etmek zaruretindeyim. Eğer biz (tökel) lâfzının iştikakını yapmak istersek şöyle yaparız: Tökel, Türkçede kemali tam manasınadır. Kelimedeki (k) harfi bazan (g) ye tebeddül etmek ve edatı nisbet olarak bir (t) harfi de almak suretiyle bu kelime (tiglat, tuglat, diglat, duglat) şekillerine girer. Kemali tam evsafı ilâhiyeden olduğu için bazı Türk kabileleri (ilâhiyül menş'e) ismi olmak üzere tiglat, tuglat gibi unvanlar almışlardır ve elyevm bu kabiller mevcuttur. Yine bu üluhiyete nisbetle Komuk Türklerinin eski hükümdarlarının unvanları da (tuglat) tı. Aynı unvanı Asur kraları da almışlardır. Asur krallarının isimlerinde görülen tiglat kelimesi de budur. Meselâ: (tiglat balasat) kiralzade demektir. Çünkü (sar) lâfzı Asurcada kiral manasına olduğu gibi Türkçede de aynı maanadadır. Bala lâfzı gerek Asurca ve gerek Türkçe çocuk, oğul manasınadır ki bizim eski hükümdarlarımızın Sultan İbnüssultan, tarzının muadilidir. Sultanzade yahut İbnüs sultan tiglat demektir. Diğer taraftan Dicle nehrinin eski ismi de (tiglat) dır. Nihayetindeki (1) harfi Yunancaya (R) şeklinde intikal ederek bugün Avrupa dillerinde görülen tigma şekli

Yusuf Ziya Bey

de budur. Yani (L) harfi (R) harfine tebeddül etmiştir ve tigladan başka bir şey değildir. Bu nehir havzasının feyzi tamından dolayı bu isim verilmiştir. İşte biz istikak ve mukayese yaptığımız vakit böyle yaparız. Bunu anlamıyacak istiyimal edilen kaba lâfzı kendisine iade ederim.

Fuat Raif Bey — Reis Bey söz isterim.

Reis — Mesele münakaşa mevzuu değildir. Kitabına temas ettiğiniz için zatâlinizin söylediğini izah etmek maksadıyla söylediler. Maamafih buyrun, kısaca cevap verebilirsiniz.

Fuat Raif Bey — Hanımlar, beyler!

Ben kimseye dokunmak istemedim, isim anmadım. Yapılan mukayeselerde bugüne kadar yapılmış bir tanesini misal olarak getirmedim, getirebilirdim, fakat getirmedim ve kimseye de ders vermek istemedim. Bugün ilmi bir mevzu üzerinde görüşüyoruz. Şimdiye kadar Lengüvistlerin eserlerini okudum. Büyük zevatın kitaplarında okuduğum fikri, hakikat olduğuna kanaat getirdikten sonra, alarak mukayese nasıl olmalıdır ona anlatmak istedim. Onun için de bir misal getirdim. Misalimin biraz kaba olduğunu kendim de itiraf ettim. Binaenaleyh bana iade edilecek bir şey görmüyorum. Bu birincisi.

İkincisi, benden evvel söylenen beyefendi tefe'ülâu nasıl mukayese edeceğini söyledi. Çok güzel, yalnız benim için o mukayese ilmi olmak için kâfi değildir. Çünkü ilmi mukayeselerin nasıl başkaca şartlara tâbi olduğunu temin için söylenen sözleri tekrara hacet görmüyorum. Müşabehet aldatır diyorlar. Benzeyişler tesadüfen olur. Meselâ «yamyam» sözünü hepimiz biliriz. Ben onu «yemek» kökünden getirebilir ve iki defa söylediği için çok yiyici maanastna «yamyam» olarak alabilirdim.

Fakat «yamyam» yemekten değil «niyam niyam» isimli bir kısım Afrika sekencesinin adından çıkmıştır. Binaenaleyh «Yamyam» la «yemek» fiilinin hiç bir alâkası yoktur. İki defa tekrür etmekte çok yiyici, insan yiyici maanasına gelebilir. Yamyam Türkçe «yayık»dır. Yamyam Afrikada yaşayan bir kabilenin adından gelmiş bir müşabehetmiş nekadâr yanlış ve aldatıcı bir şey!

Artin Cebeli Bey — Öyle bir şey yok.

Fuat Raif Bey — «Devamla» eğer sözüm yanlış anlaşıldı ise yahut bir kimseyi bilmiyerek incittimse beni affbuyursunlar. Binaenaleyh geri alacak ta hiçbir şey yoktur.

(Sürekli alkışlar)

Reis — Söz Şeref Beyindir.

Şeref Bey — Hanımefendiler, Beyefendiler!

Türkü ve Türklüğü basmak, yerinden oynatmak için saldıranlara karşı bütün bir tarihe önünde baş eğdiren büyük Türk çocuğunun yurdumuzun surlarından güreleyen sesi saldıranların yüzüne:

«Türk yurduna girilemez yasaktır!» dediği gün, Türk yurdarı kurtuldu. (Alkışlar) bugün de o ses, Türk çocuklarının ve bütün bir insanlığın pek iyi tanı-

dığı o ses, Türk diline giren ve onu binlerce yıldanberi tutsak yapmağa uğraşan yabancı sözlere:

«Türk dili bir ana dildir. Ona yabancı giremez. Yasaktır!» diye haykırdı.
(Alkışlar)

İşte şimdi de Türk dili kurtuldu.

Altın dağ üstünde Türk tanrısının güneş ışıkları ile boyadığı bu kırmızı saçlı Türk çocuğu, şimdi şurada aramızda bizi dinlerken, kimbilir Türk varlığını yükseltmek için o büyük başta, o sıcak yürekte Türke birçok ak günler yaratacak daha neler neler, ne yenilikler kaynıyor! Kırk yıldanberi salt Türkçeye, Türk diline gönül bağlamış ak saçlı kocalmış Türkün, benden önce söz söyleyen bilginlerinin yanında yapacağı da, onların çizdiği ve gösterdiği yolda, öz dilimizle, bütün onların söylediklerinin yazılıp söylenebilir olduğunu ortaya koymaktır. İşte dilimiz için düşündüklerimi salt Türkçe olarak anlatmağa çalışacağım. Onlar yüce kurultayda dinlediğimiz açık aklı, açık yürekli yüksek bilginleriyle bize Türk dilinin bütün inceliklerini, ak soy dilleriyle olan bağlantılarını ne güzel anlattılar! Türk yüreklerimiz gök yüzüne yükseldi.

Şurada bir borç daha ödemek isterim: Yoksul yıllarda herkes Türk dili var mı yok mu düşünmezken ona gönül bağliyerek bin bir yoklukla çarpışa çarpışa büyük bir Türk dil bilgisi olan üstat Samih Rifat Beyefendi kardeşime de burada en ılık saygılarımı sunarım.
(Alkışlar)

Türk dili:

Türk soyu gibi dipdiri ayakta duran dilimiz varlığını bu kadar saldırılardan koruyarak bugüne erişmiş en geniş ve zengin bir dil olduğuna kendimi bildiğim gündenberi inandım. Tarih bugüne dek Türk soyunun büyük akındanberi yürüdüğü yolları örterek nasıl yanlış bıçklardan götürülmek istenilmiş ise Türk dili de öylece elenip aranılmıyarak onun yaşayış ve gidış yolları izlenmemiştir. Ancak bilgiye eksiksiz ve verimli yolunda satılarak girmiş olan sayısı pek az bilginler şimdidek Türk dilinin bütün soylara söz veren bir kaynak olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Türk dilinin söz kökleri değişmez. Eğer bu dilin uğradığı sonsuz, sayısız ünük sıkmalara, öldürücü saldırılara bükümlü dedikleri dillerden birisi uğrasaydı bugün ortadan yok olup giderdi.

Ne tuhaf bir iştir ki beriden Arap söz kuralları öz Türk söz kurallarını ortadan kaldırmağa çalışıyor iken öteden katksız Türk çocukları arap dilini diriltiyorlar, onun sözlüğünü ve yapı türeletini yapıyorlardı. Daha sonra en yüksek düşünceler, yazıcılar Türk çocuklarından çıkıyordu. İsmail Hamat olmasaydı Arap dili kum çöllerinde dolayanlar arasında kalmış, derlenmemiş bir dil olurdu. Yüz binlerce Arapça yazan ışıklı bilginlerin topu Türktür. Arap dili bin üç yüz yıl Türk diline üşmüş ve Türk sözleri bunların arastoda eklenti kalmıştır. Hele salt Türkçe söylemek kadar ortada kınanılan bir iş yoktur.

Şeref Bey

Yok olan Osmanlı İmparatorluğu ise Türk diline onun kurukduğu ginedek yapılan kötülükleri bütünlemiştir. Nerde bir Türk İlhanlığı kurulmuş ise hemen oraya Arap ve Acem gezicileri üşmüşler, Türk soyu ile İlhan arasına girerek Türk soyuna sataşmışlardır.

Osmanlı İmparatorluğunda bunun bin bir örneğini görüyoruz. Dirdiri bir (açunman) dünya adamı olan Türk bu sataşanların yüzünden öz benliğini di-liyle beraber yitireyazdı. Eğer yardımına Türk soyunun sönmöz ve iyilmez söz köklülüğü yetişmemiş olsaydı bugün ana dilimizi mihli yazılar gibi yeraltı araştırmalarında bulacak idik. Ancak Arabın ve Acemin bu saldırılarına karşı Türk köylüsü ocağının başına çömelerek, sabanının ardına yapışarak öz dilini saklamış, büyük kentlerden çekilen Türk dili köylerde yaşamağa başlamıştır. Türk dilinin öz usu (génie), inceliği, söz düzeni dilimizi koruyan, kurtaran en büyük bir tanı vegisidir. İşte bunun içindir ki şu yüce Kurultayı Türkün Büyük Kurtarıcısı burada kurarak yüksek ve ışıklı Türklerden bu işin başarılmasını istiyor.

Dilimize doğru dönüşten sonra yurdumuzda iki türlü dil akışı ortaya çıkmıştır. Biri (alınan iyi alınmıştır, bunları artık Türk dili sayarak yerlerine eski ve unutulup gitmiş, ya arta kalmış gibi olan Türk sözlerini almak doğru değildir) diyenlerdir.

Öteki de (Türk kökünden olmıyan bütün yabancı sözlerden dilimizi ayıklayarak öz Türk sözlerini diriltmek ve kullanmak) isteyenlerdir.

Birincisi yurdumuzda ve yazıcılarımız arasında çok yer bulmuştur.

Elli altmış yıldanberi süren bu iki başlı görüşmenin en güçlü ve bilgili dizgin tutanlarından biri kendi düşüncelerini şu yolda anlatıyor. «Tasfiyecilik Arap, Acem cezirlerinden gelmiş bütün kelimeleri lisanımızdan çıkararak bunların yerine Türk cezirinden doğmuş eski kelimeleri, yahut Türk cezirinden yeni edatlarla yapılacak yeni Türk kelimelerini ikame etmekten ibarettir. Bu nazariyenin tatbikatını göstermek üzere neşrolunan bazı makaleler ve mektuplar zevk sahibi olan okuyucuları tiksindirmeğe başladı. Halk lisanına geçmiş olan Arabî ve Fârisî kelimeleri Türkçeden çıkarmak bu lisanı en canlı kelimelerinden dinî, ah-lâkî, felsefî tabirlerinden mahrum edecekti. Türk cezirinden yeni yapılan kelimeler, sarf kaidelerini hercümerç edeceğinden başka halk için ecnebi kelimelerden daha yabancı, daha meçhul idi. Binaenaleyh bu hareket lisanımızı sadeliğe, vuzuha doğru götüreceği yerde muğlakiyete ve zulmete doğru götürüyordu. Bundan başka tabii kelimeleri atarak onların yerine sun'î kelimeler ikamesine çalışıldığı için hakikî bir lisan yerine sun'î bir Türk esperantosunu vücade getiriyordu. Memleketin ihtiyacı ise böyle bir yapma esperantoya değil, bildiği ve anladığı munis ve gayri sun'î kelimelerden mürekkep bir müfaheme vasıtasına idi.» Şimdi bunu salt Türkçeye çevirerek ifade edelim:

Eleyicilik, dilimizden Arap, Acem köklerinden gelmiş bütün sözleri çıkararak bunların yerine Türk kökünden doğmuş eski sözleri, ya Türk kökünden

eklentilerle yapılacak yeni Türk sözlerini koymaktır. Bunun yazı dilinde nasıl olacağını göstermek üzere yazılan yazılar tat duyan okuyucuları tiksindirmeye başladı. Büyük kalabalığın diline geçmiş olan Arapça ve Acemce sözleri, Türkçeden çıkarmak bu dili en diri sözleriyle bilgi için gereken sözlerinden alıkoyacaktır. Türk köklerinden yeni yapılan sözler gramer kurallarını karma karışık edeceğinden başka büyük kalabalık için yabancı sözlerden daha yabancı, daha bilimsiz olacaktır. Bunun üzerine, bu yürüyüş dilimizi sadeliğe, açıklığa götürecektir yerde karışıklığa ve karanlığa götürüyordu. Bundan başka yaraşıklı sözleri atarak onların yerine yapma sözler koymağa çalışıldığı için doğru bir dil yerine yapma bir Türk esperantosunu ortaya çıkarıyordu. Ülkenin istediği ise böyle yapma bir esperanto değil, bildiği ve anladığı, yapmacık olmayan uysal sözlerden bir anlaşma dili idi).

Sanırım ki o büyük Türk düşünücüsüne verilecek en kandırıcı karşılık kendisinin şu yazısını şöylece öz dilimize çevirmekten başka türlü olamazdı. Ben de öyle yaptım. Çok iyi görülüyor ki salt Türkçeye çevirdiğim bu yazının akışı, tadı, kafamıza ve kulağımıza dokunuşu kendisinin dediği gibi bize bir (esperanto) tuhaflığı vermiyor, anlaşılmayan bir yer de yoktur.

Bugün ise artık bu iş kökünden kesilmiş gibidir. 'Arap ve Acem dilinden diye kullandığımız pek çok sözlerin kendi öz dilimizin olduğu da anlaşılınca ortada çekiştirilecek bir iş kalmamış demektir.

Bunun üzerine ne yapacağız? İlk yapacağımız iş büyük Türkçe yapmaktır. Bütün Türklere büyük bir dil sefereşkinliği ünlenecektir. İlk adımda batı Türkleri arasında dolaşacağız. Biliyoruz ki İzmir üstünden başlıyarak Ararat ve Toros etekleriyle Gâvur dağına varan, oradan kıvrıntılı dağ yamaçlarını, yaylaları izliyerek çavdar Türkleriyle birleştikten sonra Zara, Sivas, Tokat yanından Çoruma inen, oradan Yağcılar yazılarını aşarak Çubuk ovasını geçtikten sonra gene yamaçlara tırmanarak Kastamonu, Boluya varan bu sevgili yurdumuzda katıksız Türkçe söyleyen Türkler yaşamaktadır. Yurdumuzun yayla ve kışlalarında yaşayan yürükler ve bizim gibi Türkmenler dilini olduğu gibi söyliyeni, işlenmemiş kılığını bize kadar getirebilen yurtdaşlarımızdır. İşte bu sözler derlenecektir. Bunların deyişlerini, koşmalarını, destanlarını gramofon plakları toplıyacaktır.

Katıksız Türk olan kızılbaş Türklerin dillerindeki sözler ise Türk ses düzenine o kadar uygundur ki ak saçlı bir kızılbaş nine ile görüşmek kadar Türk dili için verimli bir kaynak olamaz.

Sakarya savaşında çalıştığım sırada konuklandığım bir kızılbaş köyünde şöyle bir görüşme duydum. Bir çit ardından yaşlı bir kadın dargın bir sesle karşısındaki genç torumuna haykırıyor, onu paylıyordu:

(Yümüştən kocunan ere türe ün san vermez. Savaştan yüz çeviren ak kemikli değıldir. Sen benim soyumun artığısın. Boydaşlarının yanına varıp çakmak çalmayınca köye dönemezsin. Boyumuz senden yüz çevirir).

Birçoğumuzun da Balçık, Trakya, Kosova Türkleri arasında çalışması lâzımdır. Burada öyle bir söyleyişle karşılaşacağız ki onu Anadolu'da, İstanbul'da bulamayız.

Bin üç yüz otuz İsa doğumu yılında buraya getirilen Konya, Aksaray, Taşeli Türkleri buralardaki soylarla karışmışlardır. Bunlar pek başka türlü söylerler. Bugün için bize uygun gelmeyen bu konuşmanın kökü aranmak ister.

Bugün batı dillerindeki söz dizisi bizim söz dizimizin tesirindedir. Bizde söyleyenin sözü bitmedikçe istenilenin ne olacağı anlaşılabilir. O dillerde ise önce iş anlatılır, sonra sırasıyla bütünleyiciler gelir.

Burası, üzerinde durulacak ve düşünülecek bir yerdir. Bilmem Yıldırım Türklerinin Kosuvayı aştıkları günden sonra buraya geçirilen Anadolu Türkleri şu söyleyişi gittikleri bu yerlerde yaşayanlarla karıştıktan sonra onların kendi dillerini söyledikleri gibi alarak mı söylemişlerdir, yoksa bu söyleyiş Türkçenin kendi içinden gelen bir söyleyiş midir? Bugünedek bütün bilgimiz bu yer Türklerinin Rum, Hırvat, Sırp dillerini söyleyenlerle birlikte yaşadıklarından ileri gelmiş yanlış bir Türkçe konuşması olduğu yolundadır.

Türkler gibi yer yüzünü baştan başa doldurmuş büyük bir soyun dili sıra gözetilen bir dil olduğuna inanıyorum.

Timoçinin otağına gelen elçilerin Hakant sormaları bize bu türlü söyleyişin bir örneğini veriyor.

Sonra,

Türk dili gibi dip diri bir dil ki yer yüzüne yayılan soyları içinde yetiştirdiği ortada dururken, öteki soylarda konuşma ve yazı dizisi, önce istenilen ve yapılan işi, sonra, onu bütünleyenleri dizerken bizim bugünkü dilimizde bunun tersine olarak söylenmesi neden ileri gelmiştir?

Bugün bunu birden ortaya atarak bütün söyleme ve yazmamızı kökünden değiştirip batı dillerinin dizisi gibi söylemek ve yazmak ortaya birçok karışıklıklar ve güçlükler çıkaracaktır düşüncesi bizi bu yoldaki araştırmadan alıkoymamalarıdır. Ancak çok ayak diriyerek söyleyebiliriz ki kafamızdaki düşünce dizisini batı soylarının kafalarındaki düşünce dizisine uydurmamız gerektir.

Bugün bu bize tuhaf geliyor, tatsız geliyor, eksik geliyor. Çocuklarımızın benimseyeceği bu işin yol alması için gereken ön sözü şimdi biz söylemiş, onlara yardımcı dokunacak olan örnekleri biz ortaya koymuş olalım. Zira, bu görüş bürümeden bir yana atılacak iş değildir. İşte dil araştırma topluluğunun uğraşacağı ve işleyip çalışacağı bir iş de bu söz dizisinin yola konulması işidir. Sanırım ki ileri atılışımızda en önce düşünülecek olan bunu bilgililerimiz düşünecektir.

Türk diline yabancı ve başka soy dilleri üşmezden önce onun yüksek bir edebiyatı vardı. Bugün elimize geçebilen parçalar Türk uluslarında eski varlığını yitirmeden dilden dile, boydan boya geçerek bize kadar irişen destanlar, deyiş-

ler, Türk atsızlarının yaşayışları, savaş, göç yollarındaki buzlu ve karlı dağlarla damar donduran sonsuz ovalarda başlarından geçenleri anlatan uzun ötgünçler Türk dilinin bu yolda nekadarc erimli olduğunu anlatmağa yeter. Bunları gözden geçirirken görüyoruz ki başka bir soyun, başka bir dilin bunda hiçbir izi ve baskısı yoktur. Gün geçtikçe yazı dili, konuşma dilinden uzaklaşıyor. Daha çok kentlerde (şehirlerde) konuşma dili de bozularak, yapmacık bir dil onun yerine geçiyor.

Türk dili ise köylere, obalara doğru çekilip hiç olmazsa birçok sözlerini geçmişin ucu bucağı yok çukurlarına gömerken onların köklerini koruyarak bize dek getiriyor. Hele Türk kalabalığında yerinden oynamaz şaşmaz bir doğru kavrayış vardır ki bin üç yüz yıldanberi şaşkına çevrilen kentli Türk çocuklarının bu iç gücü yardımına koşmasaydı şimdi bizim ne biçime girmiş olacağımızı anlamak o kadar güç olmazdı sanırım. Bu büyüü ve yükseltici öz güç, Türkü ve Türk soyunu bu kadar içten saldırılara karşı korumuştur. Türkçe böyle köylü dilinde yaşarken yazı dilinde sönüp gitmiştir.

Hele yok olan Osmanlı İmparatorluğunda hergün biraz daha azıtarak Türk sözlerini sürgün eden (Divan Edebiyatı) büyük kalabalık dilinde yaşayanlara bile sataşmıştır. O yolun yolcuları alabildiğine (neydüğü belirsiz) bir yapmacık edebiyat kurmuşlardır. Boşnak, Arnavut, Arap, Kürt, Acem yazıcıları için bir sivrilmede kazanç yolu olan bu yapmacık işi başaranların 600 yılda gelmiş göçmüş milyonlarca Türk çocukları içinde yapmacık dille divan yapanların sayısı bini bulamaz. İşte bunlardır ki yazı dilini bırakarak köyde kalan Türkçeden uzaklaşmışlardır. İstanbul Hakan durağı oluncuyadak Türke üşen ve sevgisini karın doyurmaktan başka türlü anlamıyan bu yabancılar Türk diline yapacakları kötülüğü yapmağa başlamışlardır. İstanbul açılınca bütün bütün Acem ölçülerinde, Acem düşüncesinde yazmağa başladılar. Ziya Paşa merhum bu divan edebiyatını anlatıp alkışlarken bizde bu işi ilk başaranları sayarak şöyle övüyor:

Eslâfta Ahmedü Necatı
Âvâreî dil şikeste zatı
Türki suhane temel komuşlar
Amma temeli güzel komuşlar.

Evet bu temeli o kadar güzel komuşlar ki öz Türkçe bütün bu yapmacık yazı dilinin arasından elini eteğini toplıyarak çekilip gitmiş ve yerine:

Öyle mestolmuş açılmıştır giribanıkaba
Naftan ta bendigâhı hançeri fuladedek.

gibi yüz binlerce yaprak karalayarak bırakılan yazı dilinde Türk sözleri yalnız, o da istemiyerek eklenti işi görmek için bırakılmıştır.

Şimdi bunlar Türk dilimidir? Ve bununla Türk gibi yeryüzü yaratıldığı

gündenberi bu yaşama alanında Türk tanrısının yümüş (vazife) verdiği bu büyük soy hiç şaşmadan o büyük tarih yolunu giderken onun yazı dili bu karma karışık, düşkün ve tatsız dil olur mu?

Ötede ise köylerde sazının teline dokunarak içli içli duygularını anlatan Türk, dilinin bozulmıyan köklerine sarılarak, öz dilini söylüyor.

Türk dilinin böyle bir tutsaklığa götürülmesinde en büyük işleyici ve yıktıcı güç ancak Arap diline ve inancına verilmek istenilen yüksek değer olmuştur, başka bir şey değildir.

Ötede Türk sözleri bu katran kuyusuna batırılarak kap kara yapılmak istedikçe onlar bu saldırılardan tiksinererek onu söyleyip yaşatacak bir ortaya çekilmişlerdir. Artık, konak dili, Paşakapısı dili, yerliğin dili, hep anlaşılmayan kibarık ve kof Arapçalar ve Acemcilerle güya bezenmiş olarak yazılmıştır. Batıdaki uyanıklık ortalığı ışığa boğarken Hakan sınırları içinde derin karanlıklara dalmış örümcekli kafalar söz yürütüyordu.

Türk kafası ışıklı ,yoğurtkan ve verimlidir. Bu kafadaki düşünme işlemini yenileştireceğiz (astileştireceğiz) batılaştıracağız... Yenileşmek, yeni çıkmaları öz dilimizle anlatmak, bilik örgülerini (ıstılahlar) kendi dilimizle yapmak birinci işimiz olacaktır. Ancak bunlara şimdiden kural (kaide) koymağı da unutmamalıyız. Hele, Türkün yüce kurtarıcısı nasıl ki Türk tarihi için güdülecek yolu bize gösterince bugünedek örtülü kalmış en doğrular ortaya çıktı ise ülkenin Türk özlerine bugünedek göz açtırmıyan ve Türk yapı türelerine, ses düzenlerine bir türlü uymayarak tersine Türk sözlerini kendisine uydurmak isteyen her yabancı söze bir daha dönmek üzere uğurlar olsun!

Bir daha burada söylemek isterim ki Türk gençliği bu işe başla canla sarılacak, dilini batılaştırarak, geçmişin yürütmeyen her durdurucu engelini söküp atacaktır. Ak yüzlü Türk gencine şimdi gün doğdu.

Tarih için yurdun dört çevresinden bu işe sarılan yurtdaşlar nasıl koştu ise bugün ünlediği dil sefer eşkinliğine güzel yurdumuzun dört bucağından da çok içli ve sevimli sesler karşılık veriyor!

İşte yeniye, batılaşmağa büyük bir duygu ve sevgi ile koşan MUSTAFA KEMAL Türkiyesi, şimdi bütün dillerin topundan daha zengin ve açılmağa daha uygun olan öz dilimizi içten gelen atılışla dileğine kavuşturacaktır.

Kırk yıldanberi yoluna baş koyduğum umduklarımı bana veren ve son günlerimi öz dilime kavuşturmakla aydınlatan Türkün ve Türklüğün yaratıcı ve yükseltici Büyük Kurtarıcısına sonsuz saygılar sunarım. (Alkışlar)

(Şeref Bey alkışlar arasında kürsüden indi).

Reis — Hüseyin Namık Bey buyrun!

Hüseyin Namık Bey — Ulu Gazi, muhterem arkadaşlar!

Türk dili, Türk tarihinin yardımcı ilmi olduğu için iştigal ettiğimden dolayı bu hususta müstakillen fikir beyan etmeği salâhiyetim haricinde addediyorum.

Yalnız Türklük âlemini yakından alâkadar edebilecek pek mühim bir ilim haberini muhterem heyetinize arz etmek, ondan sonra Türk dilinin Çin tarihlerinde kaydedilmiş daha eski yadigârları hakkında çok kısa birkaç söz söylemek isterim.

Şimdiye kadar bazı âlimler Türk kelimesinin altıncı ve yedinci asırlara kadar mevcut olduğunu zannetmekte idiler. Halbuki Çinin en eski tarihi olan (Şiki) adlı eserde bugün şu malûmat bulunmuştur: Milâttan 23 ve 24 asır evvellerine kadar Çin tarihleri (Hiyonk-nu) ların ecdadına (Tük) namını veriyorlardı. Bu Çin tarihi Almancaya (De Graot) tarafından tercüme edilmiş ve Fransızcası (Edvard Şovah) tarafından neşredilmiştir. (Türk) kelimesinin (Türk) kelimesiyle olan alâkası da pek malûm bir keyfiyettir. Malûmdur ki Çince (R) sesi mevcut değildir. Binaenaleyh (R) sesi olmayınca Çinliler ecnebî bir kelimeyi kendi dillerine aldıkları vakit ya (R) sesini hazfederler, yahut onun yerine (L) sesini koyarlar.

Türk kelimesinde olduğu gibi daha birçok kelimelerde de (R) yi kullanmazlar. Meselâ: Amerika kelimesine ya - mey - li - kia, Afrikaya ya - fei - li - kia, Avrupaya ya - vei - lu - pia derler. Buralarda da vazıhan görüyoruz ki (R) yerine (L) kullanmışlardır. Binaenaleyh (Türk) kelimesini (Tük) diye telâffuz etmeleri gayet tabiidir. Bu iytibarla Türk kelimesinin Tük kelimesinden çıktığı ispat ve kabul edilebilir. Binaenaleyh Türk kelimesinin altıncı ve yedinci asırlardan iytibaren geldiğini zannederler artık bu zanlarını düzeltebilirler. Türkçe bazı kelimelerin gene Çin tarihlerinde kaydedildiğini görüyoruz. Çin tarihlerinden (Ha - tuan - lin) bilhassa (Sing - nuşi - ki) lerin lisanında kullanılan 36 kelimedenden bahsetmektedir. Bu kelimeleri tophyanlar Tokio Drülfünunu Profesörü (Korakişhiatori) ve aynı kelimelerle iştigal eden Profesör (Hirde), Profesör (Schlegel) ve en sonunda Macar Darülfünunu Profesörlerinden Profesör (Nemeth) dir. Binaenaleyh, ben 36 kelime hakkında birkaç kelime ile bir fikir verraak için kısaca arzedeceğim. Çin tarihlerine göre (Tinug - nu) lar imparatorlarına (Tınılkoto) derler. Tınıl kelimesi Çince gök demektir. Filhakika Türkçede Tanrı kelimesinin aynı zamanda gök maanasına geldiğini hepimiz biliriz. Burada da görüyoruz ki (L) kullanılmıştır. Bu ismi bütün Avrupanın ilim âlemi aynı tarzda izzah etmiştir. Bundan sonra gene bir Çin tarihinde şu izzahatı buluyoruz: Bir Çin ceneralı Hiyonk - nu lar nezdine gitmiş, senelerce esir kalmış, dönüşünde memleketinde onların lisanında (vu - ku) namı verilen büyüclükte çalıştığından dolayı iydam olunmuştur. Vu - ku kelimesini Profesör Németh son zamanda çıkarmış olduğu eserinde Türkçedeki büyü kelimesiyle mukayese etmektedir. Bundan sonra gene aynı Çin tarihleri bu kavmin orduya Su namını verdiklerini kaydetmektedir. Su kelimesinin Urhun kitabelerinde zikredildiğini,

Hüseyin Namık Bey

asker, ordu maanasına geldiğini hepimiz biliriz. Daha sonra (kız) kelimesini de (katse) şeklinde Çin tarihlerinde görmekteyiz. İşte bu ve buna mümasil (36) kelime milâttan 23 - 24 asır evvelerine kadar çıkan en eski Türk dilinin yadigârlarındandır. Hiyonk - nu lar kadar eski bir mâziye malik olan (To - pa) ların lisanı üzerinde (Katonalayas) adlı bir Macar âlimi çalışmaktadır. Bu zat meşhur profesör (Pelliot) nun idaresi altında bütün bu kelimeleri toplamış, bunların Türkçe olduğunu bu muştur. Henüz tetkikatı neşredilmemiştir. Yalnız bana yazdığı mektupta iyzah ettiği veçhile bulduğu birçok kelimeler vardır. Kapıcıya (kapuççin), yazıcıya (bitikçin) namını verdiklerini kaydediyor. Bu kelimelerin Türkçe olduğunu hepimiz biliriz.

Topalar, aynı zamanda biliyoruz ki (Hiung - nu) hükümdarlarından (Motun) veyabut (mete) (Vu - huan) lara hücum etmişti. (Vu - huan) lar tamamıyla mağlûp oldular. Bu mağlûbiyetten sonra ikiye ayrılmışlardır. Bir tanesi (Topa) diğeri ise (Sien - pi) lerdir. (Topa) ların lisanlarında Türkçe kelimeler bulduğumuz için bunların Türk olduğunu biliyoruz. (Sien - pi) hakkında profesör (Belliot) Çinde yaptığı tetkikat neticesinde bir lûgat kitabı bulmuştur. Sien - pi lisanına ait olan bu kitap dahi Türkçe kelimelerle doludur.

Sien - pi'lerin de lisanlarının Türkçe olduğuna göre bunların da Türk olduğunu bildiğimiz için bunların ecdadı olan (Vu - huan) veya (Tun - hu) ların da Türk olması lâzımgeldiğini zannediyorum. Aynı mevzu üzerinde Korakiç Liyeti Loyas isminde bir genç Macar âlimi meşgul olmuştur. Bu zatın yaptığı tetkikatın neticesi henüz tamamen neşredilmiş değildir.

Milâttan 23 - 24 asır evelindenberi eski ve parlak bir geçmişe malik olan büyük Türk milleti Ulu Gazisinin gösterdiği yoldan, mazisinden daha şerefli ve daha nurlu bir yarına doğru gidecektir. (Sürekli ve şiddetli alkışlar)

Azadan bir zat — Reir Beyefendi; arkadaşımızın konferansında geçen (su) kelimesinin (sür) olarak tashihini rica edirim.

Reis — İkinci maddeye ait tezler iki üç gündenberi söylenmektedir. Buna dair Abdülkadir Zakirî Beyin ve daha bazı zevatın hazırladıkları tezler vardır. Fakat bu madde hakkında şimdiye kadar hayli sözler söylenmiş olduğu için Abdülkadir Zakirî Bey ve diğer tez sahipleri tezlerini encümenlere tevdi edeceklerdir. Encümen bunları terkik edecek ve istifadeli tezler hakkında katarlar verecektir. Abdülkadir Zakirî Beyin tezi 15 dakikaya sığsaydı söylerlerdi. Fakat yarım saati tecavüz edeceğini ve uzun olduğunu ifade ettiklerinden encümene verilmesi muvafık görülmüştür. Diğer arkadaşlar da tezlerini bu suretle encümene versinler.

Dil Cemiyeti Umumî Kâtibi Ruşen Eşref Bey — Arkadaşlar bu tetkiknamelerini Umumî Kâtipliğe verecek olurlarsa Kâtibi Umumilik bunları encümenlerde yapılacak tetkikattan başka ayrıca ihdas edilecek Merkez teşkilâtında da uzun uzadıya tetkik ettirmek üzere oralara revdie imkân bulabilir.

Reis — Bu maddeye dair tez hazırlamak isteyenler varsa onlar bu tezi mu-
encümenlere tevdi edebilirler. Şimdilik ikinci madde hakkındaki müzakere bu-
gün bitmiş oluyor. Yarın diğer bahse geçilecektir.

Ruşen Eref Bey — Yarın söz alacak arkadaşların isimletimi okuyacağım.

Faik Ali Bey, Hüseyin Cahit Bey, Halit Ziya Bey, Abdülhak Hâmit Bey,
Sami Paşazade Sezai Bey.

Cemiyetten de:

Ahmet Cevat Bey, Ali Canip Bey

Reis — Bugün müzakere bitmiştir. Kurultay yarın saat 14 te toplanacaktır.

Kapanma saati 18,50